

اصول
تحليل
اقتصادي
خردوکلان

سرشناسه	: دادگر، یدالله، ۱۳۳۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: اصول تحلیل اقتصادی: خرد و کلان/ یداله دادگر. استاد دانشگاه شهید بهشتی
مشخصات نشر	: تهران: آماره، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۴۰۰ ص.: جدول، نمودار .
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۴۶-۰۲-۷
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: چاپ اول: آماره، ۱۳۹۱.
یادداشت	: چاپ هشتم، ۱۴۰۱.
یادداشت	: کتابنامه -- نمایه
موضوع	: اقتصاد خرد -- اقتصاد کلان -- راهنمای آموزشی (عالی)
رده‌بندی کنگره	: ۱۴۱۳۹۲ د ۲ ف / ۱۸۰ HB
رده‌بندی دیویی	: ۳۳۸/۵
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۳۲۶۳۶۲۰

اصول
تحلیل
اقتصادی
خردوکلان

چاپ هشتم

دکتر یداله دادگر
استاد دانشگاه شهید بهشتی

نشرآماره
© Amareh Press, MMXXII

نشرآماره

عنوان کتاب: اصول تحلیل اقتصادی:

خُرد و کلان

تألیف: دکتر یداله دادگر؛

استاد اقتصاد دانشگاه شهید بهشتی

شابک: ۷-۰۲-۷۴۴۶-۶۰۰-۹۷۸

چاپ هشتم، ۱۴۰۱

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

هرگونه کپی برداری، اسکن و میکروفیلم، جزئی یا کلی بدون اجازه مکتوب نشر آماره ممنوع بوده و پیگرد قانونی دارد.

محتوای اصلی کتاب بازتاب اندیشه‌های پدیدآورنده توسط ناشر می‌باشد و مسئولیت درستی آن به عهده‌ی ایشان می‌باشد.

© تمامی حقوق چاپ و نشر برای نشر آماره محفوظ است.

Title: Principles Of Economic Analysis:
Micro & Macro

Author: Dr. Y. Dadgar

ISBN: 978-600-7446-02-7

The 8th Edition Published: 2022

Circulation: 500 impression

No portion of this book may be reproduced, by any process or technique, without the express written consent of the publisher (Amareh Press).

The views expressed in this book represent those of the individual Authors and Editors. These views do not necessarily reflect endorsement by the Publisher (Amareh Press).

© ALL RIGHTS RESERVED: for the
Amareh Press.

دفتر مرکزی نشر آماره: تهران، میدان انقلاب، خیابان انقلاب، ابتدای خیابان دوازده

فروردین، پلاک ۳۱۶، واحد ۴، تلفن ۰۹۳۶۸۷۶۴۳۹۱

برای آگاهی از مراکز فروش و سایر اطلاعات به سایت نشر آماره مراجعه کنید:

www.nashreamareh.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار چاپ هشتم.....	۱۰
پیشگفتار چاپ اول.....	۱۱
بخش اول. عناصر تجزیه و تحلیل اولیه (با تأکید بر اقتصاد خرد).....	۱۵
فصل اول. مقدمه، تحلیل اقتصادی و جایگاه رفتار عقلانی.....	۱۷
۱-۱. چند مطلب آغازین.....	۱۷
۱-۲. محورهای اصلی در تحلیل همه جانبه اقتصادی.....	۲۲
۱-۳. لوازم کارکردی عقلانیت، کارآمدی و تعادل.....	۲۸
۱-۴. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست گذاری.....	۳۴
فصل دوم. علم اقتصاد و تکمیل عناصر سلامت سیستم‌ها.....	۳۶
۲-۱. مقدمه و لوازم مدیریتی - سازمانی پیشرفت.....	۳۶
۲-۲. عناصر شبه زبانی پیشرفت.....	۴۴
۲-۳. عناصر کلیدی برای تحلیل اقتصادی رشته‌های مختلف.....	۴۶
۲-۴. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست گذاری.....	۴۹
فصل سوم. علم اقتصاد، نظام و زیرنظام‌های اقتصادی.....	۵۱
۳-۱. مقدمه و عناصر عمومی علم اقتصاد.....	۵۱
۳-۲. عناصری از نظام اقتصادی.....	۵۵
۳-۳. اندیشه‌ها و مکتب‌های اقتصادی.....	۶۰
۳-۴. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست گذاری.....	۶۷
فصل چهارم. برخی موضوع‌ها و تکنیک‌ها.....	۶۹
۴-۱. مقدمه و چند مفهوم آغازین.....	۶۹
۴-۲. کاربرد نظریه و الگو در تحلیل اقتصادی.....	۸۵
۴-۳. برخی مفهومی‌ها و تکنیک‌های تکمیلی.....	۹۳
۴-۴. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست گذاری.....	۱۰۲

فصل پنجم. اقتصاد خرد و نظریه تقاضا.....	۱۰۳
۵-۱. مقدمه و بحث‌های پایه‌ای در اقتصاد خرد.....	۱۰۳
۵-۲. جایگاه تقاضا و فرض‌های آن.....	۱۰۷
۵-۳. عوامل تعیین‌کننده در تقاضا.....	۱۱۲
۵-۴. کشش یا حساسیت در تقاضا.....	۱۱۷
۵-۵. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست‌گذاری.....	۱۲۳
فصل ششم. عرضه و تعادل در اقتصاد خرد.....	۱۲۵
۶-۱. مقدمه و اولین بحث‌ها در عرضه.....	۱۲۵
۶-۲. عوامل تعیین‌کننده در عرضه و حساسیت آن.....	۱۲۷
۶-۳. تعادل عرضه و تقاضا.....	۱۳۶
۶-۴. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست‌گذاری.....	۱۳۹
فصل هفتم. تولید و هزینه در سطح خرد.....	۱۴۰
۷-۱. مقدمه و بحث‌های عمومی بنگاه‌های اقتصادی.....	۱۴۰
۷-۲. ساختار عمومی تولید.....	۱۴۴
۷-۳. محورهای اصلی در هزینه.....	۱۴۷
۷-۴. اجزاء هزینه‌ها و صرفه‌جویی به مقیاس.....	۱۵۱
۷-۵. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست‌گذاری.....	۱۵۶
فصل هشتم. قیمت‌ها و بازارها در اقتصاد خرد.....	۱۵۸
۸-۱. مقدمه‌ای در کارکرد قیمت و بازار.....	۱۵۸
۸-۲. بحث‌های اولیه در بازار رقابت کامل.....	۱۶۰
۸-۳. تحلیل اقتصادی تصمیم‌بنگاه.....	۱۶۵
۸-۴. قیمت و تولید در بنگاه و بازار انحصاری.....	۱۷۳
۸-۵. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست‌گذاری.....	۱۸۲
فصل نهم. مسئولیت‌های دولت در سطح خرد و کلان.....	۱۸۴
۹-۱. مقدمه و بحث‌های عمومی دولت.....	۱۸۴
۹-۲. دولت در تئوری اقتصادی.....	۱۸۶
۹-۳. وظایف و کارکردهای عادی دولت‌ها.....	۱۸۹

۱۹۳	۹-۴. بایسته‌های دولت در اقتصاد.....
۱۹۸	۹-۵. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست‌گذاری.....
۲۰۰	فصل دهم. چند موضوع مکمل در اقتصاد خرد.....
۲۰۰	۱۰-۱. مقدمه و رفتار بهینه مصرف‌کننده و تولیدکننده.....
۲۰۳	۱۰-۲. مالیات و یارانه.....
۲۱۰	۱۰-۳. عرضه نیروی کار و بهره‌وری.....
۲۱۵	۱۰-۴. نظریه بازی‌ها.....
۲۱۸	۱۰-۵. سایر عنوان‌های اقتصاد خرد.....
۲۲۲	۱۰-۶. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست‌گذاری.....

بخش دوم. محورهای مکمل تحلیل اقتصادی (با تأکید بر اقتصاد کلان) ۲۲۴

۲۲۶	فصل یازدهم. مقدمه اقتصاد کلان و حسابداری در آمد ملی.....
۲۲۶	۱۱-۱. مقدمه و شکل‌گیری اقتصاد کلان.....
۲۳۰	۱۱-۲. چرخه فعالیت‌های اقتصاد کلان.....
۲۳۶	۱۱-۳. تولید ناخالص ملی.....
۲۴۴	۱۱-۴. شاخص قیمت و کاربردهای آن.....
۲۴۹	۱۱-۵. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست‌گذاری.....
۲۵۱	فصل دوازدهم. تقاضا در سطح کلان و سیاست مالی.....
۲۵۱	۱۲-۱. مقدمه و عناصر تقاضای کل.....
۲۵۷	۱۲-۲. تعادل در سطح کلان.....
۲۶۱	۱۲-۳. چارچوب کلی و ابعادی از سیاست مالی.....
۲۶۲	۱۲-۴. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست‌گذاری.....
۲۶۴	فصل سیزدهم. پول، بانک و سیاست پولی.....
۲۶۴	۱۳-۱. مقدمه و بحث‌های عمومی.....
۲۶۸	۱۳-۲. برخی مفهومی‌های کلی پول و بانک.....
۲۷۴	۱۳-۳. خلق سپرده و پول.....
۲۷۸	۱۳-۴. بانک مرکزی، سیاست پولی و برخی تحولات پول و بانک.....

۲۸۴چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست گذاری
۲۸۵	فصل چهاردهم. تورم و روند قیمت ها در سطح کلان
۲۸۵۱۴-۱. مقدمه و بحث های کلی تورم
۲۹۱۱۴-۲. عوامل تورم و راه های مبارزه با آن
۲۹۶۱۴-۳. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست گذاری
۲۹۸	فصل پانزدهم. اشتغال و بیکاری در سطح کلان
۲۹۸۱۵-۱. مقدمه و تحلیل اولیه بازار کار
۳۰۱۱۵-۲. ابعاد عمومی کار و بیکاری
۳۰۶۱۵-۳. عرضه و اشتغال
۳۰۹۱۵-۴. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست گذاری
۳۱۰	فصل شانزدهم. رشد و توسعه اقتصادی
۳۱۰۱۶-۱. مقدمه و بحث های آغازین در رشد و توسعه
۳۱۳۱۶-۲. دیدگاه های مختلف در رشد و توسعه
۳۱۶۱۶-۳. توسعه یافتگی و توسعه نیافتگی
۳۱۹۱۶-۴. تأکید مجدد بر رشد و عوامل آن
۳۲۱۱۶-۵. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست گذاری
۳۲۳	فصل هفدهم. عناصری از اقتصاد بین الملل
۳۲۳۱۷-۱. مقدمه و محورهایی از تجارت بین الملل
۳۲۸۱۷-۲. ابعادی از مالیه بین الملل
۳۳۴۱۷-۳. تحولات پولی - مالی و سازمان های بین المللی
۳۴۰۱۷-۴. چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست گذاری
۳۴۱	فصل هیجدهم. چند موضوع مکمل در تحلیل اقتصاد کلان
۳۴۱۱۸-۱. مقدمه، عرضه و تقاضا در سطح کلان
۳۴۳۱۸-۲. بحران اقتصادی و چند عنوان مرتبط با آن
۳۴۹۱۸-۳. شاخص های اقتصادی
۳۵۳۱۸-۴. دولت خوب و دولت بد

۱۸-۵	برخی نظریه‌ها و الگوهای مهم در اقتصاد کلان.....	۳۵۶
۱۸-۶	چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست گذاری.....	۳۶۴
فصل نوزدهم. اهمیت مفاهیم قدیم و جدید اقتصادی در قرن ۲۱..... ۳۶۶		
۱۹-۱	مقدمه و موضوع‌های عمومی.....	۳۶۶
۱۹-۲	تأکید بر برخی مفهومی‌های کار ساز.....	۳۷۰
۱۹-۳	چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست گذاری.....	۳۸۷
فَسْمَ نَامَةُ اِقْتِصَادِ دَانَان ۳۸۸		
کتاب‌شناسی..... ۳۸۹		
نمایه ۳۹۵		

پیشگفتار چاپ هشتم

با همت انتشارات آماره و استقبال علاقه‌مندان به مطالعات اقتصادی، کتاب اصول تحلیل اقتصادی به چاپ هشتم رسید. در این چاپ به پیشنهادات همکاران گرامی توجه گردید. امیدوارم که همچنان از پیشنهادهای اصلاحی همکاران و دانشجویان گرامی بهره‌مند باشم.

یداله دادگر

تابستان ۱۴۰۱

بیشگفتار چاپ اول

علم اقتصاد از ویژگی‌هایی برخوردار است که برای علاقه‌مندان رشته‌های مختلف کاربرد دارد. بنابراین توانایی بر تحلیل اقتصادی برای همه مفید و کارساز است. این علم هم از جایگاه آموزشی و نظری برجسته‌ای برخوردار است و هم پشتوانه سیاست‌گذاری عظیمی دارد. در نتیجه یادگیری اصول تحلیل اقتصادی ضروری است. این پژوهش قدمی مقدماتی در این رابطه است. در آغاز بیان چند نکته لازم لازم به نظر می‌رسد.

۱- هر چند یک هدف از تدوین این کتاب ارائه متنی به جامعه دانشگاهی است، اما تلاش شده که به زبانی نوشته شود تا علاقه‌مندان غیر دانشگاهی نیز از آن بهره‌مند شوند. مدیران اقتصادی، رؤسای بانک‌ها و سایر مؤسسات مالی، مسئولان مؤسسات غیر انتفاعی، مسئولان اجرایی در عرصه‌های مختلف، مدیران اصناف، کارکنان دستگاه‌های مختلف، سرپرست خانوارها، معلم‌ها و حتی رهبران جامعه می‌توانند از آن استفاده نمایند. زیرا علم اقتصاد علم انتخاب بهینه است و علم رفتار عقلانی و می‌تواند مورد استفاده همه باشد.

۲- درک اصول تحلیل اقتصادی، خود بستر ارزشمندی فراهم می‌آورد تا کارگزاران مختلف با کمک آن بتوانند به سیاست‌گذاری، تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری اقدام کنند. از این روی یک هدف تدوین این کتاب استفاده از آن در سیاست‌گذاری است.

۳- این مجموعه می‌تواند در رشته اقتصاد، به عنوان درس کلیات اقتصاد به کار رود و برای رشته‌های غیر اقتصادی همچون مدیریت، حقوق، علوم سیاسی، جامعه‌شناسی، بازرگانی،

حسابداری، آمار، علوم تربیتی و مانند آن به عنوان درس اصول علم اقتصاد، مبانی علم اقتصاد و مانند آن مورد استفاده قرار گیرد.

۴- مطالب این کتاب را می‌توان در قالب درس ۳ یا ۴ واحدی بکار برد. در ضمن رشته‌های غیر اقتصادی که دو درس خرد و کلان و یا اصول اقتصاد (۱) و (۲) را می‌گذرانند نیز می‌توانند این کتاب را برای هدف مربوطه بکار برند. در آن صورت تا پایان فصل دهم در اقتصاد خرد و باقی را در کلان خواهند گذراند. برای رشته‌هایی که تنها ۲ واحد درس اقتصاد دارند می‌توان تعدادی از فصل‌های کتاب (حدود ۱۲ فصل) را به صورت گزینشی در نظر گرفت. پوشش همه کتاب برای یک درس دو واحدی سنگین خواهد بود.

۵- مطالب با توجه به تجربه ۲۷ سال تدریس و پژوهش در رشته اقتصاد، تدوین و سازماندهی گردیده که در آن نیازهای علاقه‌مندان اقتصاد و تحولات خود موضوع مورد توجه بوده است.

۶- در پایان هر فصل چند نکته قابل ملاحظه در تحلیل و سیاست‌گذاری اقتصادی برجسته شده‌است.

تأکید بر چند بحث آغازین در تحلیل اقتصادی

۱- با وجودی که تقریباً همه اقتصاددانان برجسته، به تحلیل اقتصادی پرداخته‌اند، ولی می‌توان اولین اثر برجسته در این ارتباط را کار مشهور اقتصاددان بزرگ، پل ساموئلسون (۱۹۴۴) یعنی «پایه‌های تحلیل اقتصادی» دانست. جالب توجه است که ساموئلسون، کتاب «ارزش و سرمایه» اثر جان هیکس (۱۹۳۹) را زمینه خوبی برای تدوین کار خود برمی‌شمارد. هیکس نیز از صاحب‌نظران بزرگ تحلیل اقتصادی است. ساموئلسون پس از ذکر مقدمه‌ای، تحلیل اقتصادی خود را در چند محور به پایان می‌برد. این‌ها شامل تعادل، نظریه‌های هزینه، تولید، رفتار مصرف‌کننده، اقتصاد رفاه و تعادل هستند. او در پایان تصریح می‌کند که اقتصاد رشته رو به رشدی است و این اثر، آغاز راه می‌باشد.

۲- شاید بتوان دومین اثر را که به طور غیرمستقیم به تحلیل اقتصادی پرداخته است، «تاریخ تحلیل اقتصادی» از جوزف شومپتر (۱۹۵۲) دانست. این کتاب همان‌طور که از عنوانش پیدا است، به تاریخ تحلیل اقتصادی و نه به طور مشخص به خود تحلیل اقتصادی پرداخته است. او کتاب خود را در چند بخش تدوین کرده است. در بخش اول به علم بودن یا نبودن اقتصاد، روش‌های تحلیل و ارتباط اقتصاد و دیگر رشته‌ها اشاره می‌کند. بخش دوم را با

تحلیل اقتصادی در یونان و روم آغاز کرده وارد تحلیل در قرون وسطا، عصر سوداگرایان و فیزیوکرات‌ها می‌شود. سپس به تحلیل موضوعاتی چون جمعیت، اشتغال، پول، بانک، بهره و ارزیابی اقتصاد کلاسیک اقدام می‌کند. در بخش‌های بعدی به تحلیل اقتصاد رفاه، تعادل، چرخه‌های اقتصادی، رشد، توسعه و اندیشه کینزی می‌پردازد و همانجا بحث تمام می‌شود.

۳- کارهای اندک دیگری (مثل بارنس ۱۹۷۱) پس از ساموئلسون و شومپتر و مواردی کلی در نوشته‌های قرن ۲۱، به تحلیل اقتصادی پرداخته‌اند. آن‌ها در عین حال مطالب یادشده را در قالب‌های خرد و کلان، روش‌شناسی اقتصاد، و مانند آن به پیش برده‌اند. نوع نوشته‌های تحلیل اقتصادی از مفهوم علم اقتصاد و روش‌های تحقیق در آن آغاز کرده و با نظریه‌های خرد و کلان و اقتصاد رفاه به پایان برده‌اند.

۴- کتاب حاضر ضمن استفاده از متن‌های یادشده و ارائه اصول تحلیل اقتصادی، هدف مکملی هم دارد و آن استفاده از تحلیل اقتصادی در سیاست‌گذاری و توجه به عمل اقتصادی است.

۵- با وجود برخی همپوشانی‌های این اثر با آثار مشابه (از جمله کتاب‌های مبانی علم اقتصاد) در آن تلاش شده که به زبان تحلیلی به حلقه‌های گم شده در استفاده از علم اقتصاد تأکید نماید. به نظر می‌رسد این اثر بتواند بهره‌رسانی مناسبی برای بهینه‌سازی رفتارها، ایجاد بالندگی در نظام‌های اقتصادی و دیگر زیر سیستم‌های اجتماعی آن به همراه داشته باشد.

در پایان از مدیر مسئول محترم نشر آماره، جناب آقای نوع‌پرست که زمینه تولید این اثر را فراهم نموده‌اند صمیمانه سپاس‌گزارم و از پیشنهادات و انتقادات صاحب‌نظران اقتصادی، دانشجویان گرامی و علاقه‌مندان غیر دانشگاهی در مورد این اثر استقبال می‌کنم.

عناصر تجزیه و تحلیل اولیه (با تأکید بر اقتصاد خرد)

در این بخش همان طور که انتظار می‌رود اولین بحث‌ها و محورهای اقتصادی تحلیل می‌گردد. فصل‌های مختلف این بخش شامل تحلیل اقتصادی و رفتار عقلانی، عناصر سلامت سیستم‌ها، علم، نظام و زیرنظام‌های اقتصادی، مفهومی‌ها و تکنیک‌های قابل استفاده در تحلیل اقتصادی، تقاضا، عرضه و دیگر بحث‌های مکمل است. با وجودی که از نظر رویکرد این کتاب، خرد و کلان به هم پیوسته است، اما فصل‌های این بخش با تأکید بر تحلیل اقتصاد خرد تدوین شده‌اند.

فصل اول

مقدمه، تحلیل اقتصادی و جایگاه رفتار عقلانی

این فصل به اولین عنوان‌های تحلیل اقتصادی می‌پردازد. بیان مسئله، مفهوم کلی تحلیل اقتصادی، ضرورت و اهمیت بحث، محورهای تحلیل اقتصادی و کاربرد اقتصاد در سلامت سیستم‌ها و زیر سیستم‌ها موضوع‌های فصل حاضر را تشکیل می‌دهند. یک هدف این فصل آن است که نشان دهد اقتصاد ظرفیت‌ها و توانایی‌هایی دارد که برای عرصه‌های غیر اقتصادی هم مفید می‌باشد.

۱-۱. چند مطلب آغازین

علم اقتصاد یا اقتصاد سیاسی به علم رفتار عقلانی، علم انتخاب بر اساس اولویت‌ها و علم تخصیص بهینه معروف می‌باشد. چون فرض می‌شود که منابع در دسترس به طور بالفعل محدود و کمیاب هستند و نیازها نامحدود، از این رو علمی مور نیاز است که بتواند از منابع محدود برای تأمین حداکثر نیازها به انسان کمک کند. این همان علم اقتصاد است. **قدرت تحلیلی علم اقتصاد:** اقتصاد از چنان جایگاهی برخوردار است که می‌تواند بسیاری از امور روزمره زندگی فردی و اجتماعی را تحلیل نماید. منظور از تحلیل اقتصادی هر موضوع بطور

خلاصه، ارزیابی ابعاد گوناگون آن به کمک نظریه‌های اقتصادی و بر اساس رفتار عقلانی، کارآمدی و دیگر مفهوم‌های علم اقتصاد می‌باشد. کاربرد تحلیل اقتصادی محدود به عرصه‌های خود اقتصاد نگردیده و می‌تواند ابزاری قدرتمند برای بررسی کارکرد دیگر حوزه‌ها نیز به حساب آید. ابزارهای این علم علاوه بر اقتصاد برای ارزیابی و خط‌مشی‌دهی در امور سیاسی، روان‌شناختی، جامعه‌شناختی، تربیتی، فرهنگی، حقوقی^۱، تاریخی، فلسفی، فنی، اخلاقی و مانند آن بکار می‌رود. از این رو اگر توصیه شود که مطالعه کلیاتی از علم اقتصاد برای همه رشته‌ها در دستور کار مراکز آموزشی، پژوهشی و اجرایی کشورها قرار گیرد، قابل انتظار و در عین حال کارساز خواهد بود. شاید به همین دلیل است که در تعداد قابل توجهی از دانشگاه‌های معتبر دنیا در یک یا دو ترم دانشگاهی واحدهایی از اقتصاد در برنامه درسی رشته‌های غیر اقتصادی گنجانده می‌شود. وجود ترکیب‌هایی از اقتصاد و دیگر رشته‌ها ابعاد دیگری از موضوع را روشن می‌سازند. تحلیل اقتصادی حقوق، تحلیل اقتصادی سیاست، اقتصاد دموکراسی، اقتصاد و جامعه، اقتصاد زنان، اقتصاد ورزش، اقتصاد هنر، اقتصاد سلامت، اقتصاد جرم، اقتصاد شادی، اقتصاد جوانان و حتی تحلیل امور منفی مانند اقتصاد گانگستری و مانند آن کاربرد معنادار علم اقتصاد در دیگر عرصه‌ها را نشان می‌دهد.^۲ به بیان دیگر گویی اقتصاد زبان و منطقی برای بررسی موضوع‌ها و حتا رشته‌های دیگر به حساب می‌آید. در حال حاضر اقتصاد در صدها گروه تخصصی و دانشکده در سراسر جهان به عنوان یک علم پیشرو در علوم اجتماعی تدریس می‌گردد.

جایزه نوبل در اقتصاد: اکتبر هر سال به یک یا چند نفر از میان اقتصاددانان برجسته جهان از سوی بانک مرکزی سوئد و به دلیل بزرگداشت آلفرد نوبل (۱۸۹۶-۱۸۳۳) شیمی‌دان و دانشمند معروف سوئدی و مخترع دینامیت، جایزه نوبل اعطا می‌گردد. اکتبر ماه تولد آلفرد

۱. اهمیت تحلیل اقتصادی حقوق به میزانی پیشرفت داشته که قانون‌گذاران در برخی کشورها (مانند آمریکا) موظف هستند همراه قوانین پیشنهادی، ارزیابی اقتصادی آن قوانین را نیز پیوست نمایند.
 ۲. شاید بتوان از این نظر نقش و کاربرد اقتصاد در برخی از رشته‌ها (بطور خاص علوم انسانی و اجتماعی) را تا حدودی با نقش ریاضیات در برخی از دیگر رشته‌ها (بطور خاص علوم طبیعی و تجربی) قابل مقایسه دانست.

نوبل و ماه اعطای جوایز مربوط به آن دسته از دانشمندان رشته‌های فیزیک، شیمی، پزشکی، ادبیات، اقتصاد و صلح می‌باشد که در زمینه‌های مربوطه به پیشرفت‌های نوینی دست یافته باشند. این جایزه بر اساس وصیت‌نامه آلفرد اعطا می‌گردد. زیرا او هدف اولیه از اختراع دینامیت را خدمت به انسان‌ها در جهت تسهیل امور آن‌ها می‌دانست، اما پس از آنکه ملاحظه کرد از ابزار مربوطه برای نابودی خود انسان استفاده می‌شود، متأسف شد و از این رو تمامی اموالش را به اموری اختصاص داد که به حل مشکلات انسانی کمک کند و باعث صلح و آسایش بیشتر در جامعه جهانی گردد. اولین اقتصاددانانی که جایزه نوبل گرفتند، رگنار فریش و یان تین برگن بودند که جایزه مربوطه را در سال ۱۹۶۹ دریافت کردند. جایزه نوبل اقتصاد در اکتبر سال ۲۰۱۵ هم به آنگوس دیتون به خاطر بررسی مصرف، فقر و رفاه اعطا گردید. نوبل ۲۰۱۶ به دو اقتصاددان معروف به نام‌های اولیور هارت و هولمستروم برای تلاش آن‌ها در بهبود کارآمدی نظریه قرارداد داده شد. نظریه قرارداد بررسی راه‌هایی را به عهده دارد که افراد حقیقی و حقوقی در پرتو آن یک توافق قانونی ایجاد می‌کنند. جالب توجه است که تنها رشته از میان علوم اجتماعی که دانشمندان آن موفق به کسب جایزه نوبل می‌شوند اقتصاد است. این موضوع نیز اهمیت نسبی این علم را می‌رساند.

روند و دورنما: هزاران کتاب و نشریه و ده‌ها گروه و انجمن تخصصی اقتصاد در سراسر جهان و با مشارکت نوبلی‌های اقتصاد به مطالعات علمی در این رشته اقدام می‌کنند. هرروز و هر لحظه پژوهش‌های فراوانی در این رشته تولید و بازتولید شده که جهت سیاست‌گذاری و بررسی تصمیم‌گذاران گوناگون، بکار برده می‌شود.

تأکید بر دو ارتباط اقتصاد و دیگر رشته‌ها: یکی از نکاتی که ذکر آن قبل از هر چیز دیگر، ضروری است، توجه به دو بعد اساسی در تحلیل اقتصادی می‌باشد. این موضوع را می‌توان در قالب دو پیوند بین اقتصاد و دیگر رشته‌ها مطرح نمود. یکی پیوند سنتی (قدیمی) و معمولی است و دیگری پیوندی جدید و مربوط به قرن ۲۰ به بعد است (در ادامه به این دو به ترتیب اشاره می‌شود). **چند مورد از ارتباط سنتی اقتصاد و دیگر رشته‌ها:** وقتی ارتباط کلی حقوق و اقتصاد مطرح است، محور سنتی مورد بحث است. حقوق تجارت، حقوق کار،

حقوق بانک، حقوق رقابت و حقوق مصرف از این نمونه است. همچنین جامعه‌شناسی و اقتصاد ارتباط زیادی دارند. مصرف و تولید مواد مخدر در یک کشور، توزیع ناعادلانه ثروت‌ها، فقر و حاشیه‌نشینی، اختلاف طبقاتی و مشابه آن با وجودی که خاستگاه جامعه‌شناختی دارند در عین حال جایگاه و آثار اقتصادی قابل توجهی نیز دارند. این‌ها پیوند کلی و سنتی اقتصاد و جامعه‌شناسی را مورد تأکید قرار می‌دهند. بیکاری با وجودی که پدیده‌ای اقتصادی است، اما در شرایط حاد ممکن است باعث سقوط خانواده‌ها، بروز افسردگی و فسادهای دیگر شود که جنبه‌های روان‌شناختی و سیاسی دارند. همین طور انگیزه و وجدان کاری، احترام به مقررات و مسئولیت‌پذیری، با وجودی که دارای ارتباط فرهنگی هستند، اما بازخورد و آثار اقتصادی دارند. مطالعه تاریخ می‌تواند انباشتی از یافته‌ها و تجربه‌های اقتصادی مثبت و منفی را همراه آورد که برای سیاست‌گذاران مفید باشد. انگیزه حکومت‌گران و فرایند انتخاب شدن آن‌ها و قوانین اساسی کشورها جنبه‌های سیاسی و حقوقی خاص خود را دارند ولی آثار رفتاری آن‌ها در عرصه اقتصاد کارساز می‌باشد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود از این منظر ارتباط اقتصاد و دیگر رشته‌ها طبیعی و عادی و در عین حال مهم است (اما پیوند اقتصاد و دیگر رشته‌ها به این ختم نمی‌شود و پیوند دومی نیز مطرح است که در ادامه ذکر می‌شود).

تحلیل اقتصادی دیگر رشته‌ها: ارتباط جدیدتر اقتصاد و دیگر رشته‌ها، کاربرد اقتصاد در بررسی رشته‌های دیگر می‌باشد. زیرا می‌توان تحلیل اقتصادی را نوعی بررسی رفتار کارگزاران رشته‌های مختلف با توجه به عنصر عقلانیت و لوازم آن دانست. یک بحث محوری در علم اقتصاد موضوع عقلانیت است. در اقتصاد فرض می‌شود که کارگزاران اقتصادی^۱ یعنی مصرف‌کننده‌ها، تولیدکننده‌ها و مقام‌های دولتی، رفتار عقلانی دارند. همچنین می‌توان توصیه کرد که انسان‌ها رفتار عقلانی داشته باشند. یک معنای عام عقلانیت در اقتصاد حساب‌گری و گرفتن بهترین تصمیم در کاربرد منابع در دسترس با توجه به مجموعه اطلاعات، امکانات و محدودیت‌ها می‌باشد. از این رو عقلانیت اقتصادی متفاوت از دارا بودن صرف عقل است. با

وجودی که عقلانیت خاستگاه اقتصادی دارد، اما در عرصه‌های غیراقتصادی نیز می‌تواند به کار رود. با توجه به معیار عقلانیت می‌توان رفتار گار گزاران و دانشجویان رشته‌های مهندسی، حقوق، بازرگانی، مدیریت، تاریخ، علوم تربیتی و جامعه‌شناسی را مورد بررسی قرار داد و سرانجام داوری کرد که رفتار مورد نظر عقلانی بوده و یا نبوده است.

اولین نمادهای رفتار عقلانی: از جمله عناصر مرتبط با عقلانیت و از دیگر محورهای تحلیل اقتصادی می‌توان به روحیه و هنر حسابگری، تلاش برای استفاده از حداکثر اطلاعات، تلاش برای شناسایی اولویت‌ها، مطالعه کارشناسانه امور مرتبط و انتخاب استراتژی مناسب برای حرکت با توجه به تکنیک هزینه - فایده جامع^۱ اشاره کرد. یعنی انسان در نهایت تصمیمی بگیرد که در بلندمدت و کوتاه‌مدت بیشترین فایده را دارا باشد. شخص یا دستگاهی که در عمل از چنین خصلت‌هایی برخوردار باشد دارای رفتاری عقلانی است. به عبارت دیگر هر فرد در کوران زندگی خود در صورت توجه عملی به مجموعه عناصر یادشده می‌تواند به موفقیت‌های زیادی برسد و عدم توجه به آن‌ها ممکن است دشواری‌هایی برای او در بر داشته باشد. توجه به ملاحظات پیش گفته در بررسی رفتارها و اندیشه‌ها در واقع ورود فرد و یا گروه را به تحلیل اقتصادی و کاربرد آن نشان می‌دهد (که می‌تواند در امور اقتصادی یا غیر اقتصادی باشد).

۱. تکنیک هزینه-فایده می‌تواند در یک طیف از ساده تا جامع مطرح باشد. ساده‌ترین شکل آن هزینه- فایده مادی و کوتاه‌مدت است. نمونه جامع، ابعاد غیرمادی و بلندمدت را هم می‌پوشاند.